

19.6.2006

90/4/05

**Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio**

**Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä**

## **KUNTOUTUSMAHDOLLISUUKSISTA JA MUUN KORVAUKSEN HAKEMISESTA TIEDOTTAMINEN**

### 1 KANTELU

Kantelija pyysi 10.1.2005 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Kansaneläkelaitoksen Savonlinnan toimiston menettelyä sairauspäiväraha- ja kuntoutusasioissaan. Kantelijan mukaan toimisto laiminlöi velvollisuuksiaan tiedottaa hänelle kuntoutusmahdollisuuksista sairauspäivärahakauden kestäessä.

- - -

### 3 RATKAISU

#### 3.1 Kannanotto

Katson Kansaneläkelaitoksen Savonlinnan toimiston laiminlyöneen sairausvakuutuslain 27 §:n 4 momentissa sille säädetyn velvollisuuden tiedottaa sairauspäivärahan 150 suorituspäivän täytyessä vakuutetulle kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta.

Muilta osin kirjoitus ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

Perustelen kannanottojani seuraavasti.

#### 3.2 Oikeusohjeet

Kirjoituksen tapahtumat ajoittuvat vuoteen 2004, joten Savonlinnan toimiston menettelyä on arvioitava tuolloin voimassa olleiden säännösten valossa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 6 §:n mukaan Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivien lukumäärä ylittää 60.

Sairausvakuutuslain 27 §:n 4 momentissa säädetään puolestaan

Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta vahvistaa vakuutetun sairauspäivärahan enimmäissuoritusaika. Lainkohdan mukaan Kansaneläkelaitoksen tulee tiedottaa päivärahan 150 suorituspäivän täytyessä vakuutetulle kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Sairausvakuutusasetuksen 44 a §:n mukaan tiedottamista ei kuitenkaan tarvita, jos työkyvyttömyys ilmeisesti päättyy kuukauden kuluessa 150 suorituspäivän päättymisestä, vakuutettu on hakenut ammatillista kuntoutusta tai siihen liittyvää lääkinällistä kuntoutusta taikka sairausvakuutuslain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta. Kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta on kuitenkin tiedotettava välittömästi, jos työkyvyttömyys jatkuu tai kuntoutusta tai kuntoutusrahaa koskeva hakemus hylätään.

Nykyisin näistä velvoitteista säädetään 1.1.2005 voimaan tulleen sairausvakuutuslain 12 luvun 6 §:ssä.

### 3.3

#### Kansaneläkelaitoksen selvitys

Kantelijan sairauspäivärahan 60. suorituspäivä täyttyi 15.6.2004. Kansaneläkelaitoksen Savonlinnan vakuutuspiirin mukaan Savonlinnan toimisto ei selvittänyt kantelijan kuntoutustarvetta tuolloin, koska hänen hoitava lääkäriensä oli 4.6.2004 todennut, ettei kuntoutustarvetta ole.

Kantelijan päivärahan 150. suorituspäivä täyttyi 29.9.2004. Savonlinnan toimisto antoi hänelle 23.9.2004 sairauspäivärahapäätöksen, jossa vahvistettiin myös sairauspäivärahan ensisijaisuusaika. Toimisto ei tiedottanut tuossa yhteydessä kantelijaa kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisestä, mikäli hänen työkyvyttömyytensä jatkuisi vielä ensisijaisuusajan jälkeen. Vakuutuspiirin lausunnon mukaan syynä valittuun menettelyyn oli se, että kantelijan kuntoutusta oli selvitetty jo 20.9.2004 päivätyssä lääkärinlausunnossa. Lisäksi kantelija oli hakenut kuntoutusta toimistoon 29.9.2004 jättämällä hakemuksella.

Kantelija ei ollut ilmoittanut hakemuksessaan, mitä kuntoutusta hän hakee. Toimisto käsitteli asian Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 4 §:n mukaisena asiana eli siis harkinnanvaraista ammatillista ja lääkinällistä kuntoutusta koskevana asiana. Toimisto hylkäsi kantelijan hakemuksen. Päätöksessä se kehotti kantelijaa ottamaan yhteyttä häntä hoitavaan tahoon ja suositti itsehoidon tukemiseen terveydenhuollon palveluja.

Kansaneläkelaitoksen muissa selvityksissä on katsottu, että kantelijan kuntoutustarpeen selvittely on ollut ennenaikaista vielä päivärahan 60. suorituspäivän täytyessä. Tältä osin aluekeskus ja terveys- ja toimeentuloturvaosasto pitävät Savonlinnan toimiston menettelyä asianmukaisena.

Sen sijaan toimiston menettely päivärahan 150. suorituspäivän täytyessä ei ole niiden mukaan ollut voimassa olleiden säädösten ja Kansaneläkelaitosten niiden perusteella antamien ohjeiden mukaista. Aluekeskuksen mukaan

toimiston viittaamassa 20.9.2004 päivätyssä lääkärinlausunnossa kantelijan kuntoutustarvetta oli puntaroitu lähinnä lääkinnällisen kuntoutuksen osalta. Aluekeskuksen mukaan Kansaneläkelaitokselta vaadittavan kuntoutuksen selvittämismääräykseksi tulisi kohdistaa erityisesti ammatilliseen kuntoutukseen. Lääkinnällinen kuntoutus toteutuu sen mukaan luontevimmin jo nykyisten säädösten perusteella terveydenhuollossa. Aluekeskuksen mukaan Kansaneläkelaitoksen toimintaa tulisi ohjata sille kuntoutuksen alueelle, joka ei hoitoprosessissa tule välttämättä muutoin varmistettua. Myös kantelijan kohdalla ammatillisten kuntoutusmahdollisuuksien arviointi on jäänyt sivuun.

### 3.4

Savonlinnan toimiston menettelyn arviointia

#### 3.4.1

Kuntoutustarpeen selvittäminen

Saamani selvityksen perusteella katson Kansaneläkelaitoksen Savonlinnan toimiston menettelleen sille Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksesta annetun lain 6 §:ssä säädetyn harkintavallan puitteissa, kun se oli käytettävissään olevan selvityksen perusteella arvioinut kuntoutustarpeen selvittelyn ennen aikaiseksi sairauspäivärahan 60. suorituspäivän täytyessä.

#### 3.4.2

Kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta tiedottaminen

Sen sijaan saamani selvityksen perusteella katson, että toimiston olisi tullut tiedottaa kantelijalle hänen kuntoutusmahdollisuuksistaan ja muun korvauksen hakemisesta siinä vaiheessa, kun kantelijan päivärahan 150. suorituspäivä täyttyi.

Toimiston menettelyn moitittavuutta vähentää nähdäkseni jonkin verran se, että kantelijan kuntoutusasia oli toimistossa samaan aikaan esillä. Toimisto käsitteli nimittäin tuolloin kantelijan jättämää kuntoutushakemusta. Sen yhteydessä kantelijan ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuudet eivät olleet kuitenkaan esillä, aivan kuten Itä-Suomen aluekeskus selvityksessään toteaa. Käsitykseni mukaan sairausvakuutuslaissa säädetystä tiedottamisvelvollisuudesta poikkeaminen edellyttää, että vakuutetun kuntoutushakemusta käsitellään sekä ammatillisen että lääkinnällisen kuntoutuksen kannalta. Kantelijalla ei mielestäni voida katsoa olleen kuntoutushakemusta vireillä sillä tavalla, että toimistolla olisi ollut sen johdosta oikeus olla tiedottamatta häntä kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Lisäksi toimisto hylkäsi kantelijan kuntoutushakemuksen eikä se saamani selvityksen mukaan lähettänyt tämänkään jälkeen kantelijalle lain mukaista ilmoitusta kuntoutusmahdollisuuksista ja muista korvauksista, kuten sairausvakuutusasetuksen 44 a §:ssä puheena olevana ajankohtana edellytettiin.

Edellä kerrotusta huolimatta kantelija on kuitenkin ollut sairauspäivärahauden päättyessä tietoinen mahdollisuudesta hakea esimerkiksi kuntoutustukea. Asiakirjoissa olevan merkinnän mukaan

kuntoutustuen hakeminen on ollut esillä kantelijan asioidessa Savonlinnan toimistossa 15.12.2004. Työeläkeyhtiö myönsikin saamani tiedon mukaan kantelijalle kuntoutustukea hänen sairauspäivärahaoikeutensa päättymisen jälkeen.

Mitä tulee Itä-Suomen aluekeskuksen selvityksessään esittämiin näkökantoihin kuntoutustarpeen arvioinnin kohdentamisesta, totean, että kuntoutustarpeen asianmukainen ja oikein ajoittuva arviointi on luonnollisesti tärkeää. Myös Kansaneläkelaitoksen ja toisaalta muiden kuntoutuksen parissa toimivien keskinäisen työnjaon tulisi olla luontevaa ja toisiaan tukevaa. Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen tulee tarkastella omaa toimintaansa kuntoutuksen tehtäväkentässä ja tarvittaessa kehittää toimintaansa yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa. Jos laitoksen toimintaa säätelevässä lainsäädännössä on puutteita, on sen toimittava myös lainsäädäntömuutosten aikaansaamiseksi.

Minulla ei ole tämän yksittäisen kanteluasian ja Itä-Suomen aluekeskuksen siinä esittämien näkökohtien perusteella mahdollisuuksia arvioida sitä, onko Kansaneläkelaitokselle velvollisuuksia asettavassa kuntoutuslainsäädännössä muutosta vaativia puutteita. Asia vaatisi nähdäkseni laajempaa selvitystyötä.

Tältä osin totean, että 5.6.2006 julkaistiin Kansaneläkelaitoksen tutkimustoiminnan arviointityöryhmän raportti, jossa kolme laitoksen ulkopuolista arvioijaa tarkastelivat laitoksen tekemää yhteiskunta- ja terveystieteellistä tutkimustyötä. Terveystieteellisen tutkimustoiminnan osalta ryhmä toteaa raportissaan, että kuntoutuksen tutkimusta laitoksessa tulisi lisätä nykyisestä. Raportissa korostetaan pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista tutkimustoimintaa ja pidetään keskeisimpinä tutkimusalueina työkyvyn ylläpitämiseen ja työkyvyttömyyden ehkäisyyn kohdistuvaa tutkimusta sekä kuntoutuksen sisältöön, menetelmiin ja arviointiin kohdistuvaa tutkimusta. Kuntoutuksen osalta tuodaan erityisesti esiin kuntoutuksen menetelmien, vaikuttavuuden ja kuntoutuspalveluiden järjestämisen, laadun ja vaikuttavuuden tutkimus.

4

#### TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4.2 esittämäni käsityksen Savonlinnan toimiston menettelyn virheellisyydestä Savonlinnan vakuutuspiirin ja Savonlinnan toimiston tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän päätöksestäni tiedon myös terveys- ja toimeentuloturvaosastolle.

- - -